

Yazı Başlığı: Din-i İslâm'da Hedef-i Münâkâşa Olan Mesâil'den Tesettür-i Nisvân'dan Mâba'd

Müellif: Mustafa Sabri Efendi

Dergi: Beyanülhak, Cilt 5, Sayı 113

Tarih: 23 Mayıs 1327

İlm-i fikhın kitâbu'l-ikrâhında beyan buyurulduğu vechile muharremâttan bir şeyi ekl veya şurb üzerine katl-i nefis ile veyahut kat'-ı uzv ile tehdit olunarak cebren sevk edilen bir adam için, teklif vâki kabul eylemek vâcib ve imtinâ'da (tehdit edildiği şeyi yapmamakta) ısrar göstermek mûcib-i ism (günahı gerektiren bir hâl) olur. Mesela şarap içmek günah olduğu halde tehdidini îka'a muktedir bir şahsın "İçeceksin... yoksa keserim biçerim" demesi üzerine bu sefer içmemek günah olur. Eğer cebr-i tehdit (el-Iyâzu Billah) dîn-i imândan hurûc için olursa bu defa adem-i kabulde ısrar ve sebat evlâ ve mûcib-i mesûbât (sevâbı gerektiren hâl) olmakla beraber kalp, îmân ve itmi'nanın muhafaza etmek şartıyla kelime-yi küfrü lisanen telaffuza müsaade vardır. Bir de fiil-i zinaya cebrolunan erkek[1] ile bi-gayri hakkın bir müslimi veya bir zimmiyi öldürmek ve bir kula göre yine İslam ile zimmîden birine eza ve hakaret etmek üzere cebrolunan adamlara gelince bunlar hakkında teklif vâki'ya icabet için mecburiyet(e) medâr mazeret olamaz. Bunun sebebi ise katil meselesinde zahir olduğu gibi zinanın şer'an katl-i nefsi mutazammın bir cinayet-i uzmâ olmasıdır. Çünkü veled-i zina hâlik hükmündedir (yok olmuş, kaybedilmiş).[2] Çünkü nesebi sabit olmadığından dolayı terbiyesi ile mükellef kimsesi yoktur. Ve mürebbiden, terbiyeden mahrum olan insan ise hâlik hükmündedir. Hülâsa katl-i nefis bir adamın mevcudiyetini öldürdüğü gibi zina da insanîyetini öldürür.

Şimdi ey kıymetşinâsân-ı kemâlât olan erbâb-ı insaf ve tefekkür: Şu zikrolunan mesailin ahkam-ı müterettibi arasında farklar nazar-ı itibara alındıktan sonra zins meselesinden şeriat-ı mutahharanın terbiye-yi insanîyeye hususunda verdiği ehemmiyete ve eza meselesinde de bilâ tefrik cins-ü mezhep i'zâr-ı hukuk ve ibcâl-i haysiyet (kişinin şerefine tazîm edilmesi) hususunda gösterdiği himmet-i kât'îye dikkat buyurulsun. İşte tesettürdeki külfet gibi bu mesel-ü mesâilde de şeriat-ı İslâmîyeye hayli şiddet-i iltizâm etmiş ve muktezâ-yı tabiatından belki ayrılmıştır. Fakat o nisbette de şân-ı fazîlet ve insânîyeti i'lâ etmiştir.

Bi'l-istirdâd îrâd etmekte olduğumuz şu mesâilden bazılarına yine avdet etmek üzere dîn-i İslâm'ın zinaya karşı vaz' eylediği kânun-i şedîd mücâzâta mukîs olarak bi'l-münâebe biraz da kısas gibi, hadd-i sirkat gibi ukûbât-ı şer'iyeden bahsedeyeceğiz:

Ukûbât-ı şer'iyeden bir çoklarının şedîd addolunmak suretiyle tenkîd edildiği ve hele Avrupa'da ale'l-ıtlâk idam cezâları aleyhinde cereyanlar husûle gelmekle başladığı işitiliyor. İki sene mukaddem Fransa'nın Adliye Nâzırı Meclis-i Mebûsânları'nın kürsi-yi hitâbetinde idam cezasının ref'ini teklif ederek bu husus için serd eylediği edille-yi mukni'a meyânında cellatların nefret-i umumiyeye maruz olduklarını ve istatistik şهادetiyle ceza-yı idamın mûcib-i ibret olmadığını söylemiş ve matbûât-ı Osmaniyye'den bazıları tarafından Fransa Adliye Nâzırının bu nutku fevkalade alkışlanarak gerek nutk-i mezkurun ve gerek buna karşı dermeyân edilen müdâfâtın Meclis-i Mebusânımız hesabına şayân-ı gıpta olmak üzere bir takım hakâik-i âliyyeyi ihtiva eylediği zikrolunmuş idi. Nutuk alkışlayan gazetemin en ziyade beğendiği noktalar ânifen arzettiğim iki cihetten ibâretti. Meclisde bunlara verilen cevap ise o kadar ehemmiyet ve makûliyeti haiz değildi. Ciheteyn-i mezkûreteyene gelince evvela efkâr-ı umûmiyenin cellatlara revâ görüldüğü nefret, idam cezasından müteneffir veyahut müşmeiz olduğuna mebnidir. Binaenaleyh artık idam cezasının şayan-ı ilgâ olduğunu bi'l-akis cellatların maruz bulunduğu nefrete bina eylemek bir tür batıl teşkil eder. Yani efkâr-ı umûmiyye nazarında ceza-yı idam menfur olduğu için mi cellatlardan nefret ediyorlar? Yoksa cellatlar menfur olduğu için mi ceza-yı idamdan nefret ediliyor? Şüphesiz ki şikk-ı evvel doğrudur. Ceza-yı idamdaki feccat-i menfûrenin menşeyini cellatların menfuriyetinde aramaktan ibaret olan şikk-ı sâni ise yanlıştır. Düşünülüyor mu ki idamın bir kanûn-i hikmet ve hakikat olduğu kabul edilecek olduktan sonra böyle bir hak ve hakikatin infazına vasıta olan adamları takbîhe kimsenin hakkı olamaz. Evet akl-ı mantığın muktezası bu merkezde olduğu halde bazı vahimeler bir çok hakikatleri başka türlü tasvir ederler. Yahut hak ve hakikat olduğunu teslim ile beraber vasıta-yı icrâiyyesini takbih etmek gibi bir tenakuza düşerler. Ve vâhimelerine ziyadece mağlub olan adamlar tesîrât-ı vehmiyye ile muhakeme-yi akliyyeden gaflet ederler. Zaten insanlarda kuvve-yi vâhimenin sultânu'l-kuvâ olduğu yani sair kuvvâ-yı zihniye üzerine tesîr ve tesalluttan hâlî kalmadığı kütüb-i kelâmiyyede dahi mezkûrdur. Nitekim, vehmin asâr-ı saltanatından olmak üzere cemâddan başka bir şeyi olmayan ölüden korkulur.

İşte Fransa Adliye Nâzırı tarafından ceza-yı idam aleyhine ikame edilip bazı matbûât-ı Osmâniyye'yi meclûb eden delîllerden birincisinin kıymet-ı mantıkîyyesi (devr)den başka bir

şey değildir. Cellatların maruz olduğu nefretten bahsedilmeyerek doğrudan doğruya ceza-yı idamın efkar ve enzâr-ı umûmiyyede hüsn-i mevkii olmadığı bir kaziyeye-i müselleme suretinde söylenirse bir derece makul olurdu. Öyle ise biz de şimdi bu efkâr-ı umûmiyyenin merteye-yi isabetini tedkîk ve tahlil edeceğiz: Efkâr-ı umûmiyye diye telakki ettiğimiz şey idam cezasına karşı niçin hiss-i nefretle mütehasıs olur? Mahkumlara acıdığı için değil mi? Halbuki mahkum da mesela bir bî-günâhın kanına girmiş bir cânîdir. İşte bugün bu şahsın ölümüne razı olmayacak derecede acırken onun maktul-i sâbıkına acımak veyahut kendisinin katl-i fecî'i evvelce taammüden bir diğerin katili olmasından ileri geldiğini unutmuş olmak lazım gelir. Evvelki maktul-i mazlûme acımak kabul edilir şeylerden değildir, katl-i sâbıkın unutulmadığı da iddia olunur. Fakat işte burası cây-i dikkattir. Bakınız katl-i sâni, gözümüzün önünde vuku bulmak üzere olan ve devre-yi meşhûdiyetini henüz geçirmemiş bulunan bir hadise olmadığı halde katl-i evvel -ihtimâl ki bizim gözümüz önünde vuku bulmamış olmakla beraber- bütün fecaatine rağmen mâziye karışmış bir hikaye şekline girmiştir. Yani burada (لَيْسَ الْهَابِرُ كَالْمُبْرَأِ) (Leyse'l-haberu ke'l-'iyân) (Haberdâr olmak bizzat görmek gibi değildir) sırrı tecelli etmiş ve manen unutulmuştur. Şimdi bir de şu iki fiil-i katlin aralarındaki mesafe-yi zamaniyyeyi kaldıralım da bakalım üzerimizde nasıl bir tesîr icrâ ediyor: Mesela bir gün sokakta birkaç arkadaş giderken[3] bir şahıs içimizden birine akurâne (kudurmuş bir şekilde) hücum ederek zavallıyı hâk-i helâke serdikten (toprağa öldürerek serse) sonra kaçmak teşebbüsünde bulundu. Şimdi eğer geri kalanlarımızda biraz cesaret biraz da hamiyet bulunur ve bir mesuliyet-i kânûniyye korkusu da olmazsa[4] biz de mutlaka o herifi gebertiriz. Halbuki işte bu adam, ba'de zamân îcâbât-ı kânûniyye ile idama mahkum olacak ve esna-yı idamında kendisine acıyacak olduğumuz adamdır. Demek ki cellatlardan nefret eden efkâr-ı umûmiyye bu gibi fecâyî'-i meşhûde halinde kendisi cellat olmak ister. Herkes bilâ ihtiyâr eline geçen kuvveti cânîye doğru savurur, işte, iki katil arasında zamanen fâsıla girince hissiyatımız başka, ikisinin zamanı birleştiği surette başkadır. Ne hacet kanûn-i cezâ ile beraber kanûn-i tabîatın müttefikan herkese bahşettiği müdâfa'-yı nefis hakkı katle tesaddî eden şahs hakkında aynı zamanda katli tecvîz etmek değil de nedir? Hülâsa bir gün evvel bir türlü birkaç gün sonra başka bir türlü hüküm vermek suretiyle tenâkuz eden efkâr-ı umûmiyyeye ya yine evhâm-ı umûmiyye veyahut efkâr-ı umûmiyye-yi nâsiye demek lâzım gelir.

Gelelim istatistik meselesine, katilleri idam edilen bir memlekette sairîne ibret-i müessire hâsıl olmadığını gösteren hangi istatistik ise ona şaşmak iktiza eder. Acaba o istatistikler, hâvî olduğu rakamlardan başka "cinâyâtın azalıp çoğalmasında husûsunda cânîleri en ağır ceza

olan idam ile cezalandırmanın tesîri yoktur” ibaresini de kendi kendine yazıp enzâr-ı dikkate vaz' etmiş mi? Doğrusu edvâr-ı ahîrede istatistikler hakkında hasıl olan kanaatler ne kadar kat'î olursa olsun ben, bedâhet-i akliyyeme muhâlif netîceler veren bu gibi istatistikleri tanımıyorum demekten çekinmem. Çünkü her şeyden evvel, beni her hakikate îsâl edecek olan aklımı tanımak mecburiyetindeyim. İmkân-ı aklî dairesinden hâric gördüğüm bu gibi istatistiklere kânî' olarak aklımı ve aklım üzerine müesses olan bütün malûmât ve mu'tekidâtımı ayağımın altına alamam. Daha doğrusu idam cezasının cinâyât üzerine tesîri olmadığına dair rivayet edilen bu istatistikler Fransa Adliye Nâzırı'nın ağzından işitilse dahi ya yalandır ya yanlıştır ya yanlışı da şöyle olabilir: Bir sene idam cezasını tatbik edilmiş bir sene edilmemiş ve her iki senin aded-i cinâyâtı müsâvî gelmiş, yahut ikinci sene daha az olmuş değil mi? Fakat idam icra edilen sene cinâyâtın çok olacağı tutmuş ve binaenaleyh idam edilmeyen sene cinâyâtın az olacağı tutmuş ve binaenaleyh idam yapılması daha az olacakmış denilemez mi? İstatistiklerin vâkı'ân kat'î bir lisanı vardır. Lakin bunu, hareketi mahdud ve muayyen bir elitin lisanı halinde bırakmayarak bir lisan-ı mütefekkir derecesine çıkaracak olursanız, insanın akıl ve mantık rehber-i dâimîsi olmadıkça hiçbir âaet vâsıtasıyla hiçbir hakikate vâsıl olamaz, İlm-i Usûl-i Fıkh'da (deverân) ile istidlâlin şâyân-ı i'timâd olmadığı beyân edilmiştir. İşte o kaideyi bilenler, anlayanlar istatistikten istifâde ederken yanılmazlar.

Ma ba'di var.

Mustafa Sabri

Hazırlayan : Bayezid Mete

Editör : M.Salih Yıldız

Link : https://isamveri.org/pdfosm/D00524/1327_113/1327_113_SABRIM.pdf

[1] Bu meselede kadın erkekten farklıdır.

[2] Bir erkekle bir kadının ictimâından bir çocuk husûle gelmek tarafı kanun-i tabîata evfak bulunduğu cihetle nazar-ı i'tibâr tabî'ye karşı: “Her mukârenet, vilâdeti intâc etmez” suâli ehemmiyet-vürûdu hâiz değildir. “Zânî, fiilinden husûlü farzolunan çocuğun kâtili olan peder, Şer'an i'dâm edilmez.” Tarzında vârid hâtır olabilecek itiraza da şu suretle cevap

verilebilir: “Zânînin katl-ü itlâf etmiş olacağı çocuğun, kendi çocuğu olmak üzere düşünülmesi bir hilâf-ı mevzû’ teşkil eder. Çünkü bunun katli, nesebin mahvedilmesi sûretiel vâki olduğundan zühul edilmedikçe böyle bir i’tirâz îrâd olunamaz.

[3] Misali arkadaştan getirdiğimizde itiraz edilmesin. Çünkü mu’terizun aleyh yabancımız da olsa yine hemcinsimiz, hayat arkadaşımızdır.

[4] Misalin mes’ûliyet-i kânûniyyeden tecridi bahsımız mahzâ hissiyât üzerine olduğu içindir. Mes’ûliyet-i kânûniye ise vazife-i mücâzâtın ehâd-ı nâsa verilmeyerek kânun tarafından îfâ edilecek olmasına müstenittir. Demek mes’ûliyet-i kânûniye düşüncesi de cânînin cezâsını kânuna terk eylemek teslîyesiyle nüvvâmdır.